

Innst. S. nr. 288

(2002-2003)

Innstilling til Stortinget fra næringskomiteen

St.prp. nr. 70 (2002-2003)

Innstilling fra næringskomiteen om jordbruksopp- gjøret 2003 - endringer i statsbudsjettet for 2003 m.m.

Til Stortinget

1. SAMMENDRAG

Regjeringen legger med dette fram en proposisjon om jordbruksoppjøret i 2003, med forslag om endrede bevilgninger på statsbudsjettet for 2003 og andre vedtak i forbindelse med oppjøret.

1.1 Jordbruksforhandlingene i 2003

St.meld. nr. 19 (1999-2000) Om norsk landbruk og matproduksjon ble behandlet i Stortinget 9. mai 2000. I Innst. S. nr. 167 slutter flertallet i Næringskomiteen seg til hovedpunktene i meldingen. Det legges til grunn at jordbruksoppjøret skal baseres på de mål og retningslinjer som er trukket opp for landbrukspolitikken gjennom Stortingets behandling av meldingen.

Statens forhandlingsutvalg foreslo i arbeidsdokument av 31. mars 2003 forenklinger i forhandlingsinstituttet og flytting av ordninger ut av jordbruksavtalen tilsvarende ca. 700 mill. kroner. I et oppfølgende møte 11. april 2003 meldte jordbruket tilbake at statens forslag var så omfattende at det burde behandles i de ordinære forhandlingene.

Jordbrukets krav ble lagt fram 25. april 2003. Statens tilbud ble lagt fram 3. mai 2003. Den 15. mai 2003 ble staten, Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag enige om en ny avtale.

Avtalen har en samlet ramme på 100 mill. kroner (se tabell), inkl. engangsmidler, og første års virkning av avvikling av el-avgiften over 5 år. Partene er enige om at dersom el-avgiften avvikles raskere skal det tas opp forhandlinger om tilsvarende justering av rammen. Avtaleteksten følger som uttrykt vedlegg til proposisjonen.

Økonomisk ramme for avtalen.	Mill. kroner
Bevilgning over kap. 1150 i 2004	-275
Økte målpriser	200
Engangsmidler	155
Virkning av redusert el-avgift	20
Ramme	100

1.1.1 Jordbrukets krav

Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag la 25. april 2003 fram et felles krav som innebar økte inntektsmuligheter for jordbruket i form av et netto rammebehov på 925 mill. kroner. Jordbruket la til grunn at kravet ekskl. utvidet jordbruksfradrag innebar en inntektsvekst på 13 900 kroner pr. årsverk, og var basert på at jordbruket får en lik kronemessig utvikling som andre grupper for perioden 2001-2003, samt at jordbruket beholdt 395 mill. kroner av effektiviseringsgevinsten som følge av en prognosert reduksjon i selssettingen i jordbruket på 5,5 pst. I tillegg var også kravet basert på disponering av 115,5 mill. kroner av udisponerte midler på overførbare poster i 2002 og omdisponering av 123,3 mill. kroner av bevilgningen i 2003 som ut fra prognoser ville kunne gi innsparinger. Kravet foreslo en vridning av virkemiddelbruken til virkemidler som gir direkte inntektseffekt for den enkelte bonde. Inntekt, næringsutvikling og miljø var prioriterte områder, og sau/lam og spesialisert kjøttproduksjon av storfe prioriterte næringer. Kravet inneholdt også en rekke forslag til endringer i skatte- og avgiftsreglene.

1.1.2 Statens tilbud

Statens tilbud ble lagt fram 3. mai 2003, med en samlet ramme på -75 mill. kroner.

Tilbudet hadde en prioritering av miljøtiltak og næringsutvikling knyttet til landbruk. Sauenæringen ble foreslått prioritert. Av strukturtiltak ble det bl.a. foreslått å heve maksimal kumelkkvote fra 225 000

liter til 300 000 liter for 6 enkeltbruk og fra 750 000 liter til 900 000 liter for samdrifter. Tilbudet la for øvrig til grunn at ordninger tilsvarende ca. 700 mill. kroner skulle flyttes ut av jordbruksavtalen fra 1. januar 2004.

1.2 Utviklingen i primærproduksjonen

1.2.1 Arealutviklingen

I perioden 1989-1999 var det en økning i totalt jordbruksareal i drift på 4,3 pst. Denne utviklingen er nå snudd, og for perioden 1999-2002 ble totalt jordbruksareal i drift redusert med 1 pst. Nedgangen i jordbruksarealet skyldes reduksjon i arealet med korn og oljevekster og spesielt andre åpen åker-vekster.

1.2.2 Strukturutvikling

Totalt antall driftsenheter har gått ned fra 99 400 til 61 000 (35 pst.) i perioden 1989 til 2002. Det har i perioden vært en nedgang i antall driftsenheter under 200 dekar, mens det fra og med 1999 også har vært en reduksjon i antallet driftsenheter mellom 200 og 300 dekar. Gjennomsnittlig antall dekar per driftsenhet på landsbasis har økt fra 100 dekar i 1989 til 169 dekar i 2002. Antall driftsenheter med melkeproduksjon er redusert med 19 pst. i perioden 1999 til 2002, og utgjorde i 2002 18 500 driftsenheter. I samme periode er antallet samdrifter i melkeproduksjonen mer en doblet. Antall etablerte samdrifter var 873 ved utgangen av 2002, mot 432 i 1999.

Det har gjennomgående vært en sterk strukturutvikling i alle produksjoner de senere årene.

1.2.3 Produksjons- og markedsutvikling

På slutten av 90-tallet påførte overproduksjonen produsentene store inntektstap og bidro til uønskede samfunnsøkonomiske kostnader. Markedet har i større grad vært i balanse fra og med 2001. For melk er det, etter en lengre periode med overproduksjon, nå balanse i markedet og kvotene ble økt med 1 pst. både i 2002 og 2003.

1.2.4 Utviklingen i sysselsetting i jordbruket

Jordbruket sto for 3,6 pst. av samlet sysselsetting i 2002, målt som årsverk i jordbruket relativt til sysselsette normalårsverk. I tillegg leverer mange foretak varer og tjenester til landbruket, og det er en omfattende virksomhet knyttet til foredling og omsetning av landbruksvarer. På 90-tallet var en gjennomsnittlig nedgang i sysselsettingen i jordbruket på 2 ½ pst. pr. år. Denne utviklingen har akselerert fra 1999 til 2002, hvor antall årsverk er blitt redusert med 3,9 pst. pr. år.

1.2.5 Miljø

Det har som oppfølging av St.prp. nr. 65 (2001-2002) Om jordbruksoppkjøret 2002 vært nedsatt en partsammensatt arbeidsgruppe som har utarbeidet et forslag til miljøprogram. Miljøplanforskrift ble fastsatt i 15. januar 2003 og den skal bidra til en mer miljøvennlig jordbruksproduksjon og til at miljøgoder vedlike-

holdes og forbedres. Miljøplanen er obligatorisk for alle foretak som mottar produksjonsstøtte.

Forvaltningen av landbruksgenetiske ressurser i Norge ble styrket i 2002 med oppretting av sekretariat for henholdsvis Genressursutvalget for kulturplanter og Genressursutvalget for skogstrær, samt for Norsk Genressursråd. I 2002 ble det satt i gang prosjekter for til sammen 5,3 mill. kroner innenfor sektoren.

1.2.6 Økologisk jordbruk

Økologisk primærproduksjon har gått i riktig retning, mens man har opplevd en stagnasjon i markedsutviklingen. Andelen økologisk jordbruksareal har økt fra 2,6 pst. i 2001 til 3,3 pst. i 2002. For å nå trossmålsettingen må det fra 2003 i gjennomsnitt legges om ca. 96 400 daa pr. år. Veksten i det økologiske kornarealet har vært betydelig de siste årene og denne trenden er videreført i 2002. Selvforsyningsgraden av økologiske frukt og grønnsaker er lav og det er også importbehov i perioder hvor tollsatsene er høye.

Handlingsplanen for økologisk landbruk er revidert. Den rullerte planen omfatter tiltak knyttet til utvikling av hele den økologiske verdikjeden, og handlingsplanen skisserer strategier for det videre arbeid til og med 2009. Innenfor hvert av de fire strategiområdene, skisserer handlingsplanen videre et bredt sett med tiltak for planperioden 2003-2006. Strategier og viktige satsingsområder er beskrevet i proposisjonen.

1.2.7 Kostnadsutviklingen

På kostnadssiden er det i hovedsak kraftfôrkostnadene og i noen grad kapitalkostnadene som er direkte påvirket av jordbruksoppkjøret. Kostnadsutviklingen er av avgjørende betydning for inntektsmulighetene i jordbruket. Fra 2001 til 2002 økte de totale kostnadene med nærmere 4 pst. Budsjettnemnda har budsjettert med en kostnadsreduksjon på 2,1 pst. i 2003. Driftskostnadene er budsjettert å øke med 1,5 pst., mens kapitalkostnadene er budsjettert til å synke med 8,5 pst. Årsaken til den sterke reduksjonen i kapitalkostnadene er lavere realrente. Jordbrukets omsetningsorganisasjoners totale kostnader pr. enhet mottatt råvare har for de siste 5 årene økt betydelig mer enn konsumprisindeksen.

1.2.8 Inntektsutviklingen

På grunn av variasjonen i inntektene i jordbruket mellom årene, vil beregning av den underliggende inntektsutviklingen være avhengig av hvilke år en tar utgangspunkt i. For perioden 2001-2003 vil årlig prosentvis endring i inntekt pr. årsverk utgjøre 7,4 pst. og inkludert jordbruksfradraget 8,4 pst.

Tall fra OECD viser at Norge sammen med Sveits, Korea, Japan og Island har den mest omfattende jordbruksstøtten blant OECD-landene. OECDs PSE-analyser (Producer Support Estimate) viser næringsstøttens andel av jordbrukets samlede brutto inntekt. Støttenivået i Norge målt ved PSE-prosenten har endret seg lite de siste ti årene og var i 2001 på 67 pst. Dette innebærer for øvrig at næringsstøtten overstiger samlet ved-

erlag til arbeid og egenkapital. CSE (Consumer Support Estimate) er et uttrykk for den implisitte skatt som pålegges forbrukerne som følge av landbrukspolitikken. Norges prosentvise CSE var i 2001 på -48 pst. I gjennomsnitt for OECD var CSE på -23 i 2001.

Norge er et av de land med størst andel produksjonsnøytral støtte i forhold til total støtte. Det siste tiåret har det skjedd en betydelig dreining i virkemiddelbruken fra pristilskudd til mer produksjonsnøytrale virkemidler både i Norge og andre land. Dette har vært gjort bl.a. for å redusere tilskuddenes produksjonsdrivende effekt og for å redusere intensiteten i produksjonen.

1.3 Utviklingen i foredlings- og omsetningsledd

Foredlings- og omsetningsleddene er viktige både for sysselsetting og verdiskaping og for inntektsmulighetene i jordbruket. Store deler av næringsmiddelindustrien er basert på norsk råstoff, samtidig som den i økende grad er eksponert for internasjonal konkurranse. Hensynet til næringsmiddelindustriens utviklingsmuligheter, til forbrukerinteressene og til primærjordbrukets avsetningsgrunnlag gjør det viktig at industriens konkurranseevne styrkes.

Prisovervåkingsprogrammet har vist at momsreduksjonen på matvarer i all hovedsak kom forbrukerne til gode ved at matprisene ble redusert med over 9 pst. fra juni til oktober 2001. Reformen bidro dermed til tilsvarende reduksjon i prisforskjellene til nabolandene. Etter reformen har særlig utviklingen i kronekursen spist opp noe av forskjellen.

Den norske næringsmiddelindustrien blir i økende grad eksponert for internasjonal konkurranse. Spesielt utsatt er bearbeidede landbruksprodukter som omfattes av ordningen med råvarepriskompensasjon (RÅK). Verdien av RÅK-importen har økt jevnt de siste årene fra 2,6 mrd. kroner i 1995 til 3,9 mrd. kroner i 2002. Importøkningen har vært særlig merkbar for melbaserte produkter som brød, frosne og halvstekte varer, deiger og kakemikser. Norsk eksport av RÅK-varer har siden 1998 blitt redusert fra 950 mill. til 836 mill. kroner i 2002. Omsetningstall fra varehandelen viser videre en økende markedsandel for bearbeidede landbruksvarer. For norsk næringsmiddelindustri representerer det en utfordring å beholde/øke sin markedsandel innenfor dette voksende segmentet. Dette vil også være svært viktig for underleverandørene til RÅK-industrien, både primærprodusenter og foredlingsindustri.

Importen av RÅK-varer til Norge skjer i hovedsak fra EU. Utviklingen i råvareprisene i EU sammenlignet med Norge er således et viktig element i konkurransevilkårene for norsk næringsmiddelindustri. I EU gjennomføres nå en gradvis reduksjon av råvareprisene for melk, korn og storfekjøtt som følge av landbruksreformen i Agenda 2000. EU diskuterer også videre reformer av landbrukspolitikken som kan medføre ytterligere prisendringer. Prisutviklingen i våre naboland må følges nøye og gi grunnlag for løpende vurderinger av konkurransesituasjonen i næringsmiddelindustrien og tilpasning av virkemidlene innenfor RÅK-ordningen.

Med utgangspunkt i NILFs rapport *Ny markedsordning for melk - større konkurranse og like vilkår* har

Landbruksdepartementet gjennomført en videre utredning av ordningen med sikte på implementering fra 1. juli 2003. Blant annet med bakgrunn i at det fremdeles er uenighet om hovedelementene i ny ordning ansees det ikke forsvarlig å iverksette ny markedsordning for melk før 1. januar 2004. Det må imidlertid innføres tiltak fra 1. juli 2003 som retter seg mot uavhengige konsummelk meierier slik at deres økonomiske rammebetingelser bedres.

Evalueringen av 1. fase av Verdiskapingsprogrammet for matproduksjon (VSP) konkluderer med at programmet har bidratt til å sette i gang prosjekter som skal være nyskapende og innovative, og som involverer sammenslutninger av primærprodusenter og næringsmiddelbedrifter. Evalueringen viser også at det med utgangspunkt i norsk primærproduksjon er mulig å bygge opp merkenavn og andre konkurransefortrinn basert på regionalt opphav, lokal matkultur og spesiell produktkvaliteter, og at dette kan gi grunnlag for en høyere utsalgspris.

1.4 Importvernet og internasjonale forhold

1.4.1 WTO Landbruksavtalen

Det ble i 2000 innledet nye forhandlinger i WTO om jordbruk, tjenester og immaterielle rettigheter. På jordbruksområdet var forhandlingsmandatet nedfelt i artikkel 20 i gjeldende landbruksavtale, som viser til den langsiktige målsettingen om å oppnå betydelig gradvise reduksjoner i støtte- og vernetiltak. Det siste året har medlemslandene i betydelig grad konkretisert sine posisjoner. Fra norsk side er det lagt avgjørende vekt på behovet for nasjonal produksjon for å sikre de ikke-handelsmessige hensyn, slik som distriktshensyn, matvaresikkerhet, vern av kulturlandskap og biologisk mangfold. For å trygge en bærekraftig produksjon har betydningen av handlingsrom i nasjonal politikktutforming, og særlig behovet for importvernet, vært understreket.

I februar 2003 la lederen for landbruksforhandlingene fram sitt forslag til konkrete reduksjonsforpliktelser. Forslaget innebærer gjennomsnittlige kutt i tollsatsene på 60 pst. for sentrale norske landbruksprodukter. Tollkvotene foreslås utvidet til 10 pst. av nasjonalt forbruk. Videre foreslås det at industrilandene reduserer blå og gul støtte med henholdsvis 50 pst. og 60 pst. og at eksportsubsidiene fases ut i løpet av ni år. Utkastet har i betydelig grad tatt hensyn til flere sentrale krav fra mange utviklingsland. Det er også foreslått at de minst utviklede land (MUL) fritas for reduksjonsforpliktelser og at de skal gis toll- og kvotefri adgang til industrilandenes markeder.

Forhandlingslederens forslag ble møtt med sterk kritikk fra de fleste hold. Tidsfristen som var fastsatt i Doha for å bli enig om konkrete reduksjonsforpliktelser gikk ut 31. mars. På dette tidspunkt stod medlemslandene altfor langt fra hverandre til at det var mulig å oppnå enighet. I tiden framover vil det fra norsk side bli lagt stor vekt på alliansebyggende tiltak og samarbeid med likesinnede land med sikte på å sikre et forhand-

lingsresultat som er mest mulig i tråd med norske interesser.

1.4.2 Tollfri import fra minst utviklede land (MUL)

Toll- og kvotefri adgang til det norske markedet for alle produkter fra land som står på FNs offisielle MUL-liste ble iverksatt fra 1. januar 2002. Unntaket var korn, mel og kraftfôr, hvor ordningen ble iverksatt fra 1. juli 2002. Fra samme dato ble det iverksatt en sikkerhetsmekanisme for disse varene. Tollfritaket og sikkerhetsmekanismen er en del av Norges generelle tollpreferanseordning (GSP) for import fra utviklingsland. Det har vært interesse blant importører for å skaffe seg lisenser for import av korn, mel og kraftfôr fra MUL, men det har hittil ikke blitt foretatt slik import. Ordningen skal evalueres etter 1. juli 2003.

1.4.3 Forholdet til EU og til EUs landbrukspolitikk

Selv om landbrukspolitikken ikke er en del av EØS-avtalen, har utviklingen av EUs landbrukspolitikk betydning for norsk landbruk og næringsmiddelindustri på flere måter. Prisutviklingen på landbruksproduktene i EU påvirker omfanget av grensehandelen og konkurransekraften til i første rekke RÅK-industrien. Utformingen av EUs landbrukspolitikk har og betydning for graden av sammenfall i interesser mellom EU og Norge i internasjonale prosesser som WTO-forhandlingene.

I juli 2002 la Kommissjonen frem en midtveisgjennomgang med forslag til videre endringer i EUs landbrukspolitikk. Forslaget innebærer økt bruk av produksjonsnøytral støtte, noe som skal gi EU en bedre forhandlingsposisjon i WTO.

Forhandlingene om utvidet handel med basis landbruksvarer (art. 19 i EØS-avtalen) ble avsluttet med utkast til avtale 18. desember 2002. Det vil bli lagt frem en proposisjon for Stortinget med sikte på iverksettelse av avtalen fra 1. juli 2003. Forhandlingsresultatet vil innebære en viss økning av handelen med enkelte landbruksprodukter mellom EU og Norge. Sentrale elementer i avtalen er ost og kjøtt.

Høsten 2001 ble EØS/EFTA-landene enige med EU om en protokoll 3-avtale. Avtalen ble satt i verk fra 1. januar 2002. Protokoll 3-avtalen inneholder en klausul om å avvikle gjenværende industribeskyttelse i tollsatsene innen 1. juli 2004 med åpning for unntak. Forhandlinger om dette startet sommeren 2002 og avsluttet med et utkast til avtale mellom EU-kommisjonen og Norge 20. desember 2002. Resultatet innebærer at Norge avviker industrielementet i tollsatsene, med unntak for syltetøy.

Ved siden av fisk og finansielt instrument ble også landbruk diskutert i utvidelsesforhandlingene om EØS som pågikk vinteren 2003. I forhandlingene relatert til landbruk ble prinsippet om kompensasjon for tap av preferensiell handel lagt til grunn. Forhandlingene er ikke endelig avsluttet.

1.5 Hovedtrekk i avtalen

1.5.1 Innledning

Jordbruksavtalen skal bidra til omstilling og effektivisering og at aktive utøvere skal få en inntektsutvikling på linje med andre grupper i samfunnet, kombinert med et fortsatt desentralisert landbruk med variert bruksstruktur. Samtidig skal det tas større hensyn til bruk hvor jordbruksproduksjonen utgjør et viktig bidrag til inntekten.

Grunnlagsmaterialet fra Budsjettnemnda for jordbruket dokumenterer nå en forsterket effektivisering og strukturrasjonalisering som over tid vil gi reduksjon i kostnadene i vareproduksjonen. Dette er nødvendig for at jordbruket fortsatt skal være i stand til å produsere fellesgodene samfunnet etterspør og som er hovedbegrunnelsen for overføringsnivået. Regjeringen mener denne effektiviseringen i økende grad må kombineres med ny næringsutvikling for at målet om levende og aktive bygdesamfunn skal kunne realiseres.

1.5.2 Fornyet satsing på næringsutvikling

Prosjektet Landbruk Pluss skal bidra til at landbrukspolitikken i større grad tilrettelegger for å utvikle ny aktivitet og attraktive bosteder og oppvekstvilkår i distriktene parallelt med strukturendringene i landbruket. Det er behov for gjennomgang og forenkling av juridiske virkemidler som regulerer eller påvirker mulighetene for næringsutvikling, bosetting og areal- og ressursdisponeringen i distriktene. Videre må det fokuseres på hvilke effekter regulatoriske og økonomiske virkemidler i landbrukspolitikken har i forhold til å benytte bygdenes ressurser som grunnlag for bosetting og ny næringsvirksomhet. Et annet sentralt element er å øke innovasjonsgraden i distriktene gjennom økt kommersialisering av eksisterende kunnskap og produksjon av ny kunnskap. Prosjektet skal forsterke desentraliseringen av myndighet og oppgaver til kommunene med utgangspunkt i St.meld. nr. 19 (2001-2002) Nye oppgaver for lokaldemokratiet og Stortingets behandling av denne. Også innenfor jordbruksavtalen må det utvikles virkemidler som styrker målene med Landbruk Pluss.

1.5.3 Forenkling av avtaleinstituttet

Avtalen innebærer at tilskuddsordninger med samlet bevilgning på om lag 460 mill. kroner flyttes ut av kap. 1150 f.o.m. 2004. Avtalen innebærer videre at avtaleåret for bevilgningene skal følge kalenderår. Inneværende avtale for bevilgningene, som formelt løper til 30. juni 2003, forlenges med et halvt år slik at Stortingets bevilgningsnivå på jordbruksavtalen for kalenderåret 2003 er lagt til grunn. Denne proposisjonen fremmer forslag til omdisponeringer innenfor rammen for 2003. Videre bes det om fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til den inngåtte jordbruksavtalen, som er knyttet til bevilgninger i 2004.

Regjeringen har vurdert overgang til toårige avtaler, men vil ikke gå inn for en slik løsning. Toårige avtaler vil innskrenke Stortingets handlefrihet og innebære at landbrukspolitikken i sterkere grad blir løst fra hel-

hetlig prioritering i den ordinære budsjettprosessen og kan bidra til å hindre eller bremse nødvendige reformer. Innføring av flerårige avtaler for jordbruket vil gjøre det vanskeligere å stå i mot krav om tilsvarende bindinger fra andre næringer og interessegrupper.

1.5.4 Jordbruksfradrag ved skatteligningen

Budsjettnemnda for jordbruket har beregnet inntektsverdien av jordbruksfradraget for 2001 på grunnlag av skattestatistikken og framregnet den til 2003. Det utvidede fradraget er fullt innfaset i anslaget for 2003, på ca. 880 mill. kroner, eller 13 200 kroner pr. årsverk. Avtalen legger til grunn samme verdi i kroner pr. årsverk i kommende avtaleperiode som BFJs anslag for 2003.

1.5.5 Nærmere om avtalens ramme

Moderate inntektsoppgjør skal bidra til å bringe lønns- og kostnadsutviklingen mer på linje med våre handelspartnere. Jordbruksavtalen og inntektsoppgjørene som til nå har blitt gjennomført er i tråd med dette. Både renteutviklingen og grunnlagsmaterialet fra Budsjettnemnda for jordbruket la også grunnlag for at rammen måtte ligge vesentlig lavere enn i fjorårets avtale, slik også jordbrukets krav la til grunn. Statens forhandlingsutvalg la i sitt tilbud vekt på at den gule støtten iht. WTO-avtalen ikke skulle økes.

Regjeringen legger til grunn at også jordbruket bør fritas fra elavgiften, forutsatt at dette følges opp med tilsvarende reduksjon i budsjettoverføringene til jordbruket. Det arbeides primært med en ordning der avgiften fases ut over 5 år. Provenyeffekten er ikke endelig avklart. I avtalen er det regnet med en kostnadsbesparelse for jordbruket på i underkant av 110 mill. kroner ved full avvikling, tilsvarende om lag 22 mill. kroner i 2004.

Avtalens ramme er på 100 mill. kroner og består av endring i bevilgning over kap. 1150, disponering av engangsmidler, målprisendringer og første års virkning av at el-avgiften avvikles over 5 år. Avtalen legger til grunn at rammen gir grunnlag for en inntektsvekst pr. årsverk på om lag 4 pst., eller om lag 6 000 kroner pr. årsverk.

På kostnadssiden er det regnet med en moderat prisvekst og volumreduksjon, samt et fallende rentenivå i forhold til anslått gjennomsnittrente for 2003. Arbeidsforbruket i jordbruket er anslått å bli redusert med 5,5 pst. Med disse forutsetninger og krav til effektivitet er det grunnlag for inntektsøkning på 4 pst. pr. årsverk. Rammen som fordeles gir isolert sett en virkning på ca. 1 500 kroner pr. årsverk.

Det foreslås avsatt engangsmidler i hovedsak for å sikre aktivitet i tråd med forutsatt regelverk og til direkte inntektsgivende tiltak. Avsetningen til LUF er nødvendig for å sikre midler nok til å opprettholde eksisterende ordninger og innvilgningsramme. Avsetningen til skadefondet er nødvendig for å dekke opp eksisterende forpliktelser. Det er avsatt i alt 60 mill. kroner til avløserordningen for å opprettholde forskuddsutbetalingen i 2003 og redusere behovet i 2004.

1.5.6 Endring i målpriser og råvarekostnader

Målprisene økes innenfor en ramme på 200 mill. kroner, det meste på storfekjøtt. Målprisene på korn reduseres med 3 øre pr. kg for å bidra til lavere produksjonskostnader i husdyrholdet. Målprisøkningen på 1 øre pr. liter på melk tas ut i dagligvaremarkedet og vil ikke påvirke råvarekostnadene for RÅK-industrien. Avtalen legger til rette for en viss forbedring av rammebetingelsene for spesielt konkurranseutsatt industri. I tillegg til de beskrevne endringene i målprisene økes bevilgningen til prisnedskrivning til RÅK-industrien med 10 mill. kroner. Avtalen er utformet innenfor rammen av Norges forslag i WTO-forhandlingene. Målprisene økes noe, men sammen med endringer i gul budsjettstøtte (bl.a. avvikles grunntilskudd på storfekjøtt) blir gul støtte i WTO om lag uendret.

1.5.7 Andre hovedpunkter

Forvaltningsansvaret for de spesielle miljøvirkemidlene og områdetiltak under LUF blir overført til kommunene fra 2004 sammen med skogmidlene på landbrukets utviklingsfond. Fra 2004 etableres nasjonalt miljøprogram. Fra og med 2005 etableres det regionale miljøprogram. Rammen for programmene er fastsatt til om lag 350 mill. kroner i 2005 og 400 mill. kroner i 2006.

Virkemiddelpakken etableres gjennom å overføre bevilgningsrammene til ordningene; Tilskudd til seterdrift med melkeproduksjon, Tilskudd til dyrking av før i fjellet, Driftsvansketilskudd til brattlendte bruk, Tilskudd til organisert beitebruk, Tilskudd til endra jordarbeiding og Fylkesvise midler til informasjons- og miljøtiltak. Disse ordningene fjernes, men formål med miljøvirkning videreføres på regionalt nivå. I tillegg overføres midler fra avtalens post 74 Direkte tilskudd.

Styrket satsing på markedssiden vil være viktig for videre utvikling av det økologiske jordbruket. Det innføres tilskudd til økologisk svineproduksjon. Den samlede bevilgningen økes med 8 mill. kroner til 124 mill. kroner. Partene er enige om en samlet avsetning til utvikling av økologisk jordbruk på 123,3 mill. kroner.

Regjeringen har fastsatt økte konsesjonsgrenser (om lag 50 pst.) og forenklinger i regelverket for kraftførvarende produksjoner. Det er dermed lettet på flere begrensninger i bøndenes handlingsrom, som over tid vil bidra til strukturforbedringer og lavere produksjonskostnader.

I avtalen økes maksimal melkekvote for enkeltbruk fra 225 000 liter til 250 000 liter for kumelk og fra 112 500 til 125 000 liter for geitemelk. Grensen for samdrifter opprettholdes på 750 000 liter. Avstandsgrensen for å etablere samdrift i melkeproduksjonen økes til 12 km.

Den midlertidige ordningen med tilskudd til små konsummelkmeierier finansiert over jordbruksavtalen videreføres frem til 31. desember 2003. For uavhengige konsummelkmeierier med egne melkeleverandører gis i tillegg et midlertidig tilskudd i 2. halvår 2003, innenfor en samlet ramme på 13 mill. kroner. Av denne rammen dekkes 6 mill. kroner innenfor prisutjevningss-

ordningen for melk og 7 mill. kroner av engangsmidler på jordbruksavtalen. Dette er midlertidige ordninger fram til 31. desember 2003, og de gir ingen føringer for utforming og dimensjonering av tiltak i den varige ordningen fra 1. januar 2004.

Fordelingsprofilen baseres på prinsippene fra Stortingets behandling av St.meld. nr. 19 (1999-2000) og Sem-erklæringen, med sikte på å bidra til en gradvis omstrukturering og effektivisering i jordbruket. Den geografiske differensiering opprettholdes.

Oppsummert innebærer avtalen følgende tiltak for forenkling og målretting:

- Erstatningsordningene i forbindelse med pålegg og restriksjoner i dyrehold og planteproduksjon samordnes og finansieres utenfor avtalen.
- Avtaleordningene innenfor Skadefondet for landbruksproduksjon forenkles.
- Tilskuddene til mellomfrakt og engrosomsetning av kjøtt avvikles over 3 år.
- Grunntilskudd til storfekjøtt avvikles.
- Etablering av miljøprogram og regionalisering av enkelte virkemidler med sikte på målretting og styrket lokaldemokrati. Samtidig avvikles enkelte ordninger på avtalen.
- Avtaleinstituttet forenkles.

1.5.8 Fordeling på priser og tiltak

BFJs sekretariat har beregnet utslaget av rammeendringene på referansebrukene, som er basert på NILFs driftsgranskinger.

Det isolerte utslaget av fordelingen på referansebrukene er fra 1 500 til 9 500 kroner pr. årsverk. Utslagene er bl.a. påvirket av en viss omfordeling til direkte inntektsgivende tiltak innenfor rammen. Inntektsøkningen er størst i saueholdet og eggproduksjonen.

1.6 Nærmere om viktige politikkområder

Partene er enige om at Verdiskapingsprogrammet for matproduksjon tas ut av jordbruksavtalen, og samordnes med Verdiskapingsprogrammet for skog. Landbruksorganisasjonene vil bli trukket aktivt inn i arbeidet på linje med andre interessegrupper. Landbruksdepartementet vil trekke opp nærmere retningslinjer for det videre arbeidet i St.prp. nr. 1 (2003-2004). Fra 2003 er de tidligere delprogrammene i Konkurransstrategier for norsk mat, med unntak av Kvalitetssystemer i landbruket og Regjeringens satsing på offentlig profilering av norsk mat og matproduksjon, en del av Verdiskapingsprogrammet for matproduksjon.

Partene er enige om å flytte sentrale BU-midler ut av jordbruksavtalen, men de vil fortsatt være en del av Landbrukets utviklingsfond. De sentrale midlene skal gå til prosjekter av landsomfattende og fylkesovergripende karakter og prosjekter med innovasjon og forskningsinnhold. Markedsførings samarbeidet Landbruket - Norges Turistråd og markedsføring av Norge som reisemål i eget land vil fortsatt finansieres med de sentrale BU-midlene.

2. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Bendiks H. Arnesen, Grethe Fosslie, Aud Gaundal, og Rita Tveiten, fra Høyre, Silja Ekeland Bjørkly, Ivar Kristiansen og Michael Momyr, fra Fremskrittspartiet, Øystein Hedstrøm og Lodve Solholm, fra Sosialistisk Venstreparti, Åsa Elvik og Inge Ryan, fra Kristelig Folkeparti, Rigmor Andersen Eide og Olaf Gjedrem, og fra Senterpartiet, Odd Roger Enoksen, viser til at det foreligger en framforhandlet avtale mellom staten og Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Gjennom avtalen er partene enige om noen forenklinger i avtaleinstituttet, bl.a. ved at budsjettperioden skal følge kalenderår og at tilskuddsordninger med en samlet bevilgning på om lag 460 mill. kroner flyttes ut av forhandlingene fra og med budsjettåret 2004. Videre Ferdigstilles hele avtaleverket i hovedforhandlingene og fase 2 avvikles.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet, ser positivt på at partene har kommet til enighet om disse forenklingene og er enig i premissene som er lagt til grunn for forenklingene. I sum vil endringene avgrense forhandlingene noe mer til forhold som berører jordbrukets inntektsmuligheter direkte, gi næringsutøverne noe større forutsigbarhet og gi bedre tid til gjennomføring.

Flertallet konstaterer at for budsjettstøtten vil forhandlingene fra og med årets avtale først og fremst være knyttet til påfølgende budsjettår. For inneværende kalenderår vil forhandlingene bare dreie seg om omdisponeringer innenfor vedtatt budsjettamme og evt. disponering av overførte beløp. Flertallet slutter seg til at Landbruksdepartementet får fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til den inngåtte jordbruksavtalen, som er knyttet til bevilgninger i 2004.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, har merket seg at avtalen ikke inneholder noe om overgang til toårige avtaler. Regjeringen sier i proposisjonen at den har vurdert spørsmålet, men ikke vil gå inn for en slik løsning bl.a. ut fra behov for helhetlig prioritering i den ordinære budsjettprosessen, reformbehov og mulige overveltningseffekter til andre interessegrupper. Dette flertallet er enig i behovet for helhetlig prioritering av budsjettene, men vil samtidig understreke behovet for forutsigbarhet både for jordbruket og næringsmiddelindustrien. Dette flertallet vil derfor avvende Regjeringens oppfølging av Andreassen-utvalgets rapport om budsjettering i et flerårig perspektiv.

Dette flertallet konstaterer at rammen for årets avtale, som er inngått med begge jordbruksorganisasjonene, ligger på et vesentlig lavere nivå enn i fjor. Avtalen innebærer økning i målprisene på 200 mill. kroner fra 1. juli i år, mens bevilgningene til gjennomføring av avtalen reduseres med 275 mill. kroner i

2004, eksklusive kvantums- og konsekvensjustering. Som en del av rammen på 100 mill. kroner inngår også disponering av 155 mill. kroner i engangsmidler og første års effekt av at el-avgiften for næringslivet planlegges avvirket over en 5-årsperiode. Dette flertallet har merket seg at partene i avtalen er enige om at dersom det blir aktuelt med raskere avvikling av el-avgiften skal det tas opp forhandlinger om tilsvarende reduksjon av rammen.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet, har merket seg at selv om det som fordeles i rammen bare utgjør om lag 1 500 kroner pr. årsverk, legger avtalen til rette for en inntektsøkning for jordbruket på om lag 4 pst. Siden jordbruket består av selvstendig næringsdrivende er flertallet enig i at mange forhold utenfor selve avtalen har betydning for hvilken inntektsutvikling den enkelte næringsutøver oppnår. Ikke minst har et fallende rentenivå stor betydning for jordbruket med en samlet næringsgjeld på om lag 26 mrd. kroner. Det innebærer at en reduksjon på ett prosentpoeng på gjennomsnittrenta for all jordbruksgjeld gir en kostnadsreduksjon på 260 mill. kroner. Den renteutviklingen vi nå ser vil derfor kunne ha større betydning for inntektsutviklingen i jordbruket enn rammen i avtalen.

Flertallet bemerket i Innst. S. nr. 167 (1999-2000) at god utnytting av markedsmulighetene, økt mangfold, et balansert marked, strukturelle endringer og fornuftige kostnadstilpasninger i økende grad vil få betydning for en tilfredsstillende inntektsutvikling i jordbruket. Flertallet registrerer at det isolerte utslaget av fordelingen av rammen på referansebrukene gjennomgående er noe større enn gjennomsnittet på 1 500 kroner pr. årsverk og at dette gjøres mulig bl.a. gjennom innsparinger innenfor bevilgningene og en viss omfordeling til direkte inntektsgivende tiltak. Flertallet vil peke på at i en avtale for selvstendig næringsdrivende må behovet for direkte inntektsgivende tiltak for den enkelte bonde vurderes opp mot infrastrukturtiltak, forsknings- og utviklingstiltak. Slike midler er viktige bl.a. i utviklingen av konkurransefortrinn og kan legge til rette for større inntektsmuligheter og konkurransekraft på lengre sikt.

Et tredje flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, har merket seg at en sterkere effektivisering og strukturrasjonalisering i jordbruket enn på flere tiår gir viktige bidrag til at det kan oppnås både innsparinger på avtalen og en inntektsutvikling pr. årsverk om lag som for andre grupper.

Dette flertallet har merket seg at avtalen er inngått uten økning i den handelsvridende støtten iht. WTO-avtalen (AMS eller den såkalte gule støtten). Norge har lagt fram et forhandlingsforslag i WTO som forutsetter reduksjon i gul støtte. På bakgrunn av det ser dette flertallet det som naturlig at, inntil en ny WTO-avtale ev. foreligger, bør dette følges opp med at økning i AMS unngås.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet ser positivt på at det også i årets avtale er gjennomført noen forenklinger i virkemiddelbruken. Samtidig er det i avtalen kommet inn ytterligere differensieringer og detaljering av ordninger og regelverk. Flertallet vil peke på at hyppige endringer i regelverk og ordninger kan skape ustabilitet og manglende forutsigbarhet for de næringsdrivende. Manglende forsikbarhet kan bremse nødvendige investeringer i påvente av nye ordninger eller frykt for at regelendringer kan gjøre investeringen ulønnsom.

Flertallet har mange ganger påpekt at forenkling og målretting av virkemidlene i landbrukspolitikken er viktig både for næringen selv, forvaltningen og av hensyn til politikkenes legitimitet. Mindre detaljerte reguleringer og større handlingsrom vil være et bidrag til at jordbruket framstår som utfordrende å gå inn i for ungdom og andre som vil utvikle gårdsbruk til inntektsgivende foretak. Forenkling kan ikke gjennomføres uten at det slår ulikt ut for enkeltbruk, og at det kan være konflikt mellom forenkling og målretting av virkemidlene. I avveiningene av disse hensyn må reelle forenklinger tillegges stor vekt. Stortinget ga ved behandlingen av St.meld. nr. 19 (1999-2000) avtalepartene i oppdrag å gjennomføre forenklinger i de årlige jordbruksoppgjørene og forutsetter at dette arbeidet videreføres i kommende oppgjør.

Flertallet har merket seg at selv om målprisene i avtalen økes for utvalgte råvarer er det lagt vekt på å sikre konkurransevilkårene for næringsmiddelindustrien, bl.a. ved økning i bevilgningene til prisnedskrivning. Flertallet konstaterer at avtalen innebærer at tilskuddene til råvareprisordningen og eksportrestitusjon blir liggende i avtalen. Flertallet mener det er viktig at endringer i avtalens målpriser og kompenserte tiltak gjennom disse ordningene vurderes samtidig og i sammenheng. Det gir større trygghet for at avtaleinstituttet ivaretar industriens behov.

Flertallet vil samtidig peke på at gjennom de siste 2 jordbruksoppgjør har målprisene blitt økt og budsjettstøtten er redusert. Dette er langt på veg det motsatte av det som skjer i mange andre land. Norsk landbruk og næringsmiddelindustri møter i økende grad internasjonal konkurranse og en økende del av råvareproduksjonen i det norske landbruket foredles i RÅK-industrien. Selv om også årets avtale ivaretar industriens behov gjennom ulike tiltak, er det viktig at de årlige jordbruksavtalene får en retning som over tid er tilpasset de utfordringene matsektoren står overfor.

Flertallet forutsetter at dette arbeidet følges opp som forutsatt i proposisjonen, i stor grad gjennom tiltak som ligger utenfor avtalesystemet. Arbeidet bør gjennomføres i dialog med berørte aktører for å sikre et best mulig grunnlag for målrettede tiltak.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti er enige i at en kritisk vurdering av kostnads- og konkurranseforhold i alle deler av næringsmiddelindustrien er nødvendig, og viser spesielt til det fokus partene i avtalen har satt på prispå-

slagene fra korn levert fra bonden til mel solgt til industrien. En analyse fra Statens landbruksforvaltning viser at disse påslagene er høye. Disse medlemmer mener det er viktig å gjennomføre tiltak som bidrar til økt konkurranse og lavere kostnader og prispåslag i kjeden fra korn til mel.

Komiteen vil peke på viktigheten av samarbeidet mellom landbruket og Norges Turistråd og ser positivt på den overordnede satsingen på markedsføringen av Norge som reisemål i Norge, som bidrar til å styrke samarbeidet mellom landbruket og reiselivsnæringen.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet, er enig i at det er nødvendig med en fornyet og forsterket satsing på næringsutvikling gjennom å satse bredt på landbruks-økonomens ressurser som grunnlag for bosetting og økonomisk aktivitet i distriktene. Satsingen må fremme entreprenørskap og innovasjon for å øke verdiskapningen knyttet til landbruket. Flertallet ser positivt på partenes vilje til å se virkemidlene i avtalen i sammenheng med den forsterkede satsingen i prosjektet Landbruk Pluss. I det videre arbeidet vil det være behov for god koordinering av det arbeidet som er finansiert fra avtalen og øvrig satsing. Det er behov for å se Verdiskapingsprogrammet for matproduksjon i sammenheng med de fylkesvise bygdeutviklingsmidlene, bl.a. ved at BU-midlene i større grad nyttes til nyskapende og innovative prosjekt. Utmark og bioenergi vil være prioriterte områder ved bruk av de sentrale BU-midlene.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, har merket seg at det innføres et nasjonalt miljøprogram fra 2004 og regionale miljøprogram i hvert enkelt fylke fra 2005. Fra 2004 vil også forvaltningsansvaret for de spesielle miljøtiltakene og områdetiltak bli overført til kommunene sammen med skogmidlene over Landbrukets utviklingsfond. Dette flertallet konstaterer at midlene til de fylkesvise miljøprogrammene skal være begrenset til foretak som mottar produksjonstilskudd i jordbruket. Dette flertallet ser positivt på at avtalepartene for disse midlene har lagt til rette for at det skal disponeres midler som pr. i dag ikke er knyttet til enkeltordninger. Det vil gi fylkene større frihet til å målrette midlene mot de viktigste miljøprioriteringene i landbruket innen fylket.

Dette flertallet ser positivt på den viljen avtalepartene gjennom dette har vist til både å styrke og målrette miljøinnsatsen i forhold til regionale variasjoner i utfordringene og til å regionalisere beslutningsmyndighet. Dette flertallet forutsetter at lokale og regionale organer ser de mulighetene og det ansvar som denne myndighetsoverføringen innebærer og forvalter midlene som overføres effektivt og målrettet med utgangspunkt i retningslinjene for midlene. Fylkeskommunens politiske organer bør trekkes inn i arbeidet med utforming av overordnede miljøprioriteringer i fylket.

Dette flertallet vil peke på at den målrettingen av miljøarbeidet dette skal innebære ikke må føre til unødig byråkrati. Det forutsettes at det legges vekt på å utvikle en administrasjon av virkemidlene som er brukerorientert og godt koordinert med annen relevant tilskuddsforvaltning.

Dette flertallet konstaterer at midlene til bioenergi flyttes ut av jordbruksavtalen fra 2004 og ser positivt på at Landbruksdepartementet tar sikte på å videreføre og styrke satsingen på bioenergi innen landbruket. Dette flertallet ser positivt på at dette skal bli en næringspolitisk satsing i landbruket der det legges vekt på å utvikle forretningsmessige konsepter der landbruket, i tillegg til å være råvareleverandør, også er aktører lengst mulig ut i verdikjeden. Dette flertallet viser til at departementet vil komme tilbake til omfang og opplegg for den videre satsingen i statsbudsjettet for 2004.

Dette flertallet har merket seg at det økologiske landbruket er i en positiv utvikling, men at det fortsatt er en liten del av de økologisk produserte matvarene som tilbys forbrukerne som økologiske. Det påligger hele verdikjeden et ansvar for å lykkes med utviklingen av det økologiske landbruket. Det er en forutsetning for satsingen at etterspørselen etter slike produkter kan tilfredsstilles og at produsentene kan få nytte av den merpris betalingsviljen for slike produkter kan gi. Dette flertallet er derfor enig i at bruken av prosjektmidler må fokusere på omsetnings- og markedsarbeidet, slik at de økologiske produktene kan bys fram til forbrukerne som økologisk merkede varer. Samtidig er tilstrekkelige produksjonsvolumer viktig for at markedsaktørene skal finne det økonomisk forsvarlig å satse på og profilere økologiske varer. Det må derfor fortsatt arbeides med å fjerne flaskehals og legges forutsigbare og stabile rammer overfor primærproduksjonen.

Et tredje flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at avtalen innebærer at kornprisene reduseres med 3 øre pr. kg og at kornprodusentene kompenseres gjennom satsøkning i arealtilskuddene tilpasset avlingsnivået i ulike områder. Dette flertallet viser til at hensikten med reduksjon i kornprisene er å redusere kostnadene i husdyrholdet. Dette flertallet forutsetter at når råvarene til kraftfôr reduseres, må det gi tilsvarende reduksjon i kraftfôrpris.

Dette flertallet har merket seg at innføring av ny markedsordning for melk er utsatt til 1. januar 2004 og at det fram til ny ordning settes i verk gjennomføres midlertidige ordninger for de uavhengige aktørene. Dette flertallet vil understreke betydningen av at en ny ordning er i funksjon fra det tidspunktet. Dette flertallet viser til at en viktig hensikt med etablering av ny markedsordning er å legge til rette for konkurranse. Dette flertallet mener det må være en målsetting etter en overgangsfase at de stimulerings tiltak som er nødvendige for å etablere konkurranse, blir faset ut.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti konstaterer at avtalen innebærer at kvotetaket som enkeltbruk kan kjøpe seg opp til er hevet til 250 000 liter pr. bruk, og at avstandsgrensen for å etablere samdrift i melkeproduksjon økes til 12 km. Disse medlemmer er enig i at det er nødvendig å legge til rette for strukturendring i melkeproduksjonen. Gjennom omsetningssystemet for kvoter er det nå skapt bedre dynamikk i kvotesystemet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Senterpartiet, ser positivt på etablering av samdrifter. Samtidig må virkemiddelsystemet legge til rette for at det blir likeartede muligheter til å utvikle produksjonen og øke produksjonsomfanget uavhengig av organisasjonsform og grader av samarbeid. Når det gjelder avstandsgrensen for samdrifter mener flertallet regelverket må praktiseres fleksibelt i områder med få bruk, store avstander og andre spesielle tilstander.

Flertallet vil samtidig peke på at de næringsdrivende vil være tjent med at denne type maksimalgrenser ikke endres litt hvert år, men i større sprang for så å ligge stille. Det legger grenser for investeringer som avskrives over lang tid og det er behov for forutsigbarhet for å legge grunnlag for fornuftige investeringsbeslutninger.

Et tredje flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, ser positivt på at partene skal utarbeide forslag til områder hvor virkemiddelbruken skal prioriteres i geiteholdet. Dette flertallet mener at med det omfang denne produksjonen nå har, er det nødvendig å prioritere virkemidlene til områder hvor det kan bli tilstrekkelig volum av geitemelk til en fornuftig industriell anvendelse.

Komiteens flertall, alle unntatt Fremskrittspartiet og Senterpartiet, registrerer at det i storfekjøttmarkedet er tendenser til mer varig underdekning med norske råvarer. Storfekjøttproduksjonen var prioritert i fjorårets oppgjør. Dette flertallet er inneforstått med at det tar relativt lang tid før stimulerings tiltak på tilbudssiden slår ut i økt produksjon. Dette flertallet vil likevel peke på at det er et mål å dekke etterspørselen etter varer det er naturlig grunnlag for å produsere i Norge, innenfor gjeldende handelspolitiske rammer. Dette flertallet ber derfor avtalepartene vurdere tiltak som kan bidra til markedsdekning.

Et tredje flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, konstaterer at tilskuddsystemet overfor saueholdet legges om ved at tilskuddene knyttet til telling om vinteren reduseres og erstattes med et kvalitetsdifferensiert tilskudd pr. slaktet lam. En stor andel av inntektene i saueholdet kommer som budsjetstøtte. Det er derfor viktig at denne har en innretning som stimulerer effektivt sauehold som legger vekt på kvalitetsproduksjon. Etter dette flertallets syn er det også en vik-

tig positiv virkning av det nye systemet at det vil gi økt økonomisk stimulans til å redusere tap på beite.

Ved endringen i reisegodsforskriften fra 10. januar 2003 ble det lagt til grunn at formålet var forenkling og var forutsatt å gi tilnærmet nøytral effekt på grensehandelen. Med bakgrunn i dette ber et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, Regjeringen vurdere å etablere ordninger som registrerer utviklingen i grensehandelen.

Dette flertallet viser til de strukturendringene som har skjedd i landbruket. Dette flertallet finner det naturlig at jordbruket får beholde en vesentlig del av produktivitetsgevinsten. Dette kan sikre en mer akseptabel og sammenlignbar inntektsutvikling, samtidig som produktivitetsgevinsten blir en drivkraft som kommer næringen til gode.

Dette flertallet viser til at den store bruksavgangen kan gå ut over målsettingen for norsk landbruk, nemlig at det skal være matproduksjon i hele landet. I tillegg skal kulturlandskap ivaretas, sysselsetting og bosetting opprettholdes og et miljøvennlig landbruk, både i liten og stor skala, skal drives i hele landet. Det multifunksjonelle landbruket er sterkt understreket i Regjeringens framlegg i WTO-forhandlingene, og dette flertallet mener vi nå må være svært oppmerksomme på dette i framtidige forhandlinger, slik at vi fortsatt kan hevde å ha et multifunksjonelt landbruk.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at matproduksjon og næringsmiddelindustri har stor betydning, både sysselsettingsmessig og bosettingsmessig. Aktiviteten skapes ved en industriell produksjon basert på norske råvarer. I flere tilfeller eier primærprodusentene selskapene. Disse medlemmer ber Regjeringen være oppmerksom på at en for streng praktisering av konkurranselovgivningen i Norge, i enkelte tilfelle kan bidra til en uheldig svekkelse av norsk næringsmiddelindustri sin konkurransekraft i et åpent marked.

Disse medlemmer viser til at statens tilbud hadde en klar profil hvor en ønsket å stimulere til store bruk. Disse medlemmer viser til at forhandlingene har resultert i en mer moderat strukturutvikling, noe som gjør at det blir mulig å opprettholde en jordbruksproduksjon i hele landet og at kanaliseringspolitikken ligger fast.

Disse medlemmer er positive til at det i oppgjøret er slått fast at det er en nasjonal landbrukspolitikk og at den hører inn under jordbruksoppgjøret.

Disse medlemmer viser til verdiskapningsprogrammet og mener det må satses mer bevisst i fadder- og veiledningstjeneste til nye produsenter. Dette kan gjøres gjennom et aktivt arbeid kanalisert gjennom SND. Disse medlemmer mener det nå må aksepteres at slike tjenester også kan være en del av nye inntektsmuligheter ved utvikling av nye produkter. Disse medlemmer mener det fortsatt gjenstår mye arbeid for å få fram de gode ideene og utviklingshjelp for å realisere ideen til et salgbart produkt.

Likeså ber disse medlemmer om at en i tilknytningen til kompetansenavnet vurderer tilbud om prøvekjøkken. Dette for å gi plass til utprøving av produkt, før en eventuelt må ta egne investeringer. Disse medlemmer viser til at det også er behov for kompetanse påfyll etter at et produkt er klart for salg, ikke minst gjelder det kunnskap om marked. Et nettverk, eller team kan i en slik sammenheng ha mye å si for gründeren, da det for de fleste i en slik situasjon er både medgang og motgang.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet er betenkte over utviklingen når det gjelder leiejord. På landsbasis er mellom 35 til 40 pst. av dyrka mark drevet av andre enn eierne av jorda. Disse medlemmer viser til at Stortinget har til behandling Ot.prp. nr. 79 (2002-2003) Om lov om konsesjon ved erverv av fast eiendom (konsesjonsloven) mv. Disse medlemmer ber likevel partene i landbruksoppgjøret ta en gjennomgang, da det for enkelte brukere blir for kortsiktig sikkerhet i arealtilgang ved satsing på jordbruksproduksjon.

Disse medlemmer viser til den nordiske konferansen som er avholdt om kulturlandskap. Disse medlemmer mener det vil være uakseptabelt å ikke se kulturlandskapet som en del av landbrukspolitikken. Kulturlandskapet kan ikke bli kommunenes ansvar. Disse medlemmer viser til de klare føringer som er i avtalen, at de 150 mill. kronene skal brukes til miljøtiltak i jord- og skogbruk, og at de er knyttet opp mot de som etter søknad har krav på produksjonstilskudd. Disse medlemmer understreker derfor at å ivareta kulturlandskapet må ses som en del av landbrukspolitikken og næringsutøverne.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til den fremforhandlede avtalen mellom statens og jordbrukets organisasjoner som innebærer en økning i rammen på 100 mill. kroner. Disse medlemmer er uenige i at myndighetene har valgt å prioritere overføringer i størrelsesorden 12 mrd. kroner som kommer i tillegg til skjermingsstøtten og annen støtte som ligger utenfor avtaleverket til utøvere innenfor en enkelt næring. Enorme overføringer tilflytes jordbruket hvorav en høy prosentandel er deltids- eller hobbybønder.

Disse medlemmer registrerer at en del av tiltakene er løftet ut av avtalen og går direkte inn i statsbudsjettet. Disse medlemmer sier seg enig i dette fordi det er en utvikling i Fremskrittspartiets retning om at jordbruksubsidier og andre statlige økonomiske tiltak overfor jordbruket sees i sammenheng med statsbudsjettet.

Disse medlemmer har merket seg at målprisene øker totalt med 200 mill. kroner, hovedsakelig for storfekjøtt. Dette vil inspirere til økt grensehandel fordi prisforskjellene på råvarer øker mellom Norge og nabolandene. Statens institutt for forbruksforskning (SIFO) melder at forskjellene i prisnivået på matvarer siden 1994 har utviklet seg i feil retning sett med forbrukernes øyne. Norge har stadig blitt dyrere i forhold

til EU, mens prisene i Sverige har tilnærmet seg EUs nivå. Forskjellene i matvarepriser mellom Norge og Sverige har heller ikke blitt vesentlig mindre etter at Norge halverte matmomsen for 2 år siden. Disse medlemmer vil vise til at Regjeringen har nedfelt en intensjon i Semerklæringen om å etablere konkurransedyktige priser i tillegg til reduserte prisforskjeller mellom Norge og EU på matvarer. Denne intensjonen er ikke oppfylt. Disse medlemmer vil påpeke at dette bidrar til å redusere handlingsrommet for norske bønder. I tillegg til en voksende grensehandelslekkasje, stiger importen av landbruksvarer samtidig som reguleringsseksporten begrenses. Disse medlemmer har merket seg at grensehandelslekkasjen har økt med 14 pst. i løpet av årets fire første måneder og anslås å overstige 9 mrd. kroner på årsbasis. Disse medlemmer mener denne utviklingen må snus slik at konkurransedyktigheten kan bedres for norske bønder.

Disse medlemmer viser til avtalens reduserte målpriser for korn og oljefrø på 3 øre pr. kg. Dette åpner muligheten for lavere kraftfôrpriser og prisreduksjoner for bakevareindustrien. Disse medlemmer viser til en forskningsrapport fra Norges Landbrukshøgskole utarbeidet av professor Normann Aanesland og forsker Olaf Holm som har beregnet at kraftfôrindustrien kunne spare mellom 129 og 149 mill. kroner med en bedre kapasitetsutnyttelse. Dersom dette hadde blitt fulgt opp, ville det i siste instans ha ført til lavere pris på mat produsert i Norge. Disse medlemmer viser til at selv om produktiviteten ved møllenes kraftfôrproduksjon har økt kraftig, er det betydelig overkapasitet. De minst effektive møllene har overlevd hovedsakelig grunnet manglende konkurranse. Disse medlemmer viser til at kraftfôrproduzentene har både formelle og uformelle avtaler om samarbeid. Dette muliggjøres fordi landbruket er unntatt fra konkurranseloven. Disse medlemmer mener derfor at landbrukssektoren som en helhet skal omfattes av konkurranseloven.

Disse medlemmer stiller seg positive til økt kvotetak til 250 000 liter kumelk pr. bruk, samt økt avstandsgrense på 12 km for etablering av samdrift i melkeproduksjonen. Disse medlemmer mener at samdrift er en rasjonell produksjonsform som gjør det mulig for yrkesutøvere i landbruket i fellesskap å utnytte stordriftsfordeler, styrke lønnsomheten i produksjonen og ta ut mer ferie og fritid. Kostnadseffektive produksjonsopplegg styrker også muligheten for lavere matvarepriser.

Disse medlemmer ønsker primært at produksjon og omsetning av melk skal foregå i et marked med reell konkurranse fritt for offentlige fastsatte melkekvoter. Disse medlemmer vil likevel, som en subsidiær holdning innenfor den eksisterende landbrukspolitikken, støtte ordningen med omsettelige produksjonskvoter for melk. Det bør da vektlegges at produksjonssystemet praktiseres på en måte som fører til en ønsket strukturutvikling og kostnadssenkning i norsk melkeproduksjon. En melkeproduksjon som overføres til bruk der mulighetene for større og mer rasjonell drift vil kunne bedre konkurranseevnen.

Disse medlemmer vil hevde at med en ordning med omsettelige produksjonskvoter for melk som gjøres landsomfattende, bedres muligheten ytterligere for en ønskelig strukturutvikling og kostnadseffektiv melkeproduksjon.

Disse medlemmer har registrert at innføringen av den nye markedsordningen for melk er utsatt til 1. januar 2004. Den midlertidige tilskuddsordningen videreføres for Gausdalmeieriet og Jæren Gardsmeieri.

Disse medlemmer minner om betydningen av å få etablert reell konkurranse på foredlingssiden for melk og forutsetter at det etableres et transparent utjevningssystem som kan aksepteres både av meierisamvirket og de mindre konsummelkmeieriene.

Disse medlemmer vil hevde at der er et sterkt behov for en omlegging av landbrukspolitikken slik at de selvstendig næringsdrivende i matvareproduksjonsbransjen kan utvikle tilstrekkelig konkurransedyktighet. WTO-prosessen understreker betydningen av fleksible og kostnadseffektive markedsløsninger. Utviklingen bærer bud om gradvis økt konkurranse for norske landbruksprodukter. Disse medlemmer mener utviklingen av en robust produksjon basert på markedsøkonomiske kriterier må ha topp prioritet og må utvikles før importvernet faller. Disse medlemmer er skuffet over at Regjeringen ikke tar et oppgjør med det jordbrukspolitiske styringssystemet og det juridiske grunnlaget for jordbrukspolitikken som i stor grad ble utformet i mellomkrigstiden under helt andre forhold. Lovene var ment å være midlertidige og skulle oppheves når forholdene ble normalisert. Likevel ble reguleringene forsterket med 2. verdenskrig. De politiske styringssystemene ble videreført og bygd ut. Disse medlemmer mener resultatet av mer enn 60 år med en gjennomregulert landbruksnæring beviser at den førte politikken har vært mislykket fordi man ikke har nådd ambisiøse mål knyttet til bosetting, sysselsetting og inntektsnivå. Videre har jordbrukspolitikken medført betydelige kostnader i form av offentlige utgifter, høye priser på matvarer og innskrenket næringsfrihet for bøndene. Disse medlemmer vil peke på at blant annet administrative priser, konsesjoner, produksjonskvoter og selektive støtteordninger har vært ødeleggende for entreprenørskapet hos primærprodusentene.

Disse medlemmer mener det haster med å få innført en ny landbrukspolitikk gjennom en entreprenørskapsmodell. Dette vil kreve en radikal endring av rammebetingelsene for jordbrukets og bygdenes samlede næringsliv. Disse medlemmer vil fremheve at et sentralt element i dette vil være å styrke den private eiendomsretten. Det krever blant annet at lovene som regulerer eiendomsomsetningen fjernes. Landbrukseiendommer må etter disse medlemmers oppfatning kunne omsettes fritt til gjeldene markedspriser. Disse medlemmer mener at konsesjonspolitikken og offentlig fastsatte eiendomspriser reduserer entreprenørenes forventninger og investeringslyst fordi de risikerer å ikke få avkastning av kapitalen som blir investert i gårdsbruket. Videre må bo- og drivepliktsbestemmelser i odels- og konsesjonslovgivningen fjer-

nes. Disse medlemmer vil hevde at konkurranse er den viktigste forutsetning for et godt entreprenør-miljø. Det innebærer at de etatene og ordningene som hindrer dette, bør avvikles. Det gjelder også jordbruksavtalen og de forvaltningsoppgaver som den er med og finansiere. Videre bør alle former for produksjons- og markedsreguleringer som begrenser eller hindrer konkurransen, avvikles. Produksjonskvoter og begrensninger i husdyrproduksjonen bør avskaffes, og fri etablering i alle produksjoner gjenopprettes. Disse medlemmer vil kun beholde produksjonsbegrensninger som sikrer miljøet, for eksempel krav om spredeareal for husdyrgjødsel. Denne typen krav ødelegger ikke konkurransen i markedet.

Disse medlemmer mener landbrukets aktører må basere sin virksomhet på produksjon som er bedriftsøkonomisk riktig og ikke på subsidierte særordninger. Disse medlemmer vil i den forbindelse vise til Fremskrittspartiets resept som blant annet bygger på en økonomisk politikk med skatte- og avgiftslettelser, samt fjerning av hindrende lover, regler og forskrifter.

Disse medlemmer viser til at landbrukspolitikken lenge har vært en del av distriktspolitikken. Disse medlemmer registrerer at landbrukets ansvar for bosettingen i distriktene har vært mislykket. Disse medlemmer mener landbrukspolitikken har bidratt til å utarme distriktene og gjort dem mindre i stand til å utvikle et bærekraftig næringsliv og således medvirket til å forsterke sentraliseringseffekten. Disse medlemmer viser til at konkurranseutsatt virksomhet i distriktene kjemper en hard kamp for å overleve i den internasjonale konkurransen. I den kampen må den i tillegg til sine egne kostnader bære en andel av kostnadene til en av verdens dyreste landbrukspolitikk. Disse medlemmer registrerer at den førte politikken har gitt en skjev fordeling av offentlige resurser i distriktene, med det resultat at lokalsamfunnene har fått for få alternativer gjennom et lite variert arbeidstilbud. I særlig grad har arbeidstilbudet til kvinner blitt så dårlig at det har gitt klare statistiske utslag i distriktene. Disse medlemmer mener derfor er det behov for en ny landbrukspolitikk som radikalt endrer betingelsene for jordbrukets og bygdenes samlede næringsliv gjennom å skille landbrukspolitikken og distriktspolitikken.

Disse medlemmer mener det eksisterende jordbruksavtalesystemet, hvor produsentene legger opp sin virksomhet basert på tilskudds- og reguleringsordninger og hvor et stort byråkrati er koplet til uoversiktlige forhold, må erstattes av et markedsbasert konkurranse-system. Fremskrittspartiet vil at dagens ressursødende ordninger endres til fordel for miljøet, til styrke for næringsutøverne og til fordel for forbrukerne. Disse medlemmer har den oppfatning at jordbruksnæringen må finne sin plass blant vanlige produksjoner som søker et marked i friest mulig konkurranse. I en nedtrappingsfase for støttetiltak og jordbruksubsidier kan bevilgninger foretas over statsbudsjettet. Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Forslag til ny jordbruksavtale bifalles ikke."

"Eksisterende ordning med jordbruksavtale oppheves."

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til jordbrukssubsidier og andre statlige økonomiske tiltak overfor jordbruket i sammenheng med statsbudsjettet uten forutgående forhandlinger."

"Stortinget gir Regjeringen fullmakt til å disponere jordbrukssubsidier for den resterende del av inneværende budsjettår med en ramme på 1 900 mill. kroner lavere enn det vedtatte budsjett på kap. 1150 – Til gjennomføring av jordbruksavtalen."

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om oppheving av alle særregler for beskatning av landbruksnæringen slik at den likestilles med annen næringsvirksomhet."

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om oppheving av omsetningsloven."

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om avvikling av konsesjonsgrenser gitt i medhold av lov om ervervsmessig husdyrhold."

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om en ordning med omsettelige produksjonskvoter for kumelk som ikke begrenses til fylkes- eller regionnivå, men gjøres landsomfattende."

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at sysselsettingen i jordbruket i 2002 ble redusert med 3 800 årsverk og at prognosen for 2003 viser en enda større avgang. Dette er bekymringsfullt. Disse medlemmer konstaterer at denne utviklingen gjør at jordbruket i mindre og mindre grad blir i stand til å oppfylle de målsettinger som er satt for norsk jordbruk og norsk landbruks- og distriktspolitikk.

Disse medlemmer viser til at en forholdsvis stor andel av bruksavgangen i 2002 skyldes kravet om registrering i merverdiavgiftsregistret for å kunne motta produksjonstilskudd i jordbruket. Dette er meget uheldig. Disse medlemmer viser til sluttprotokollen fra årets jordbruksforhandlinger, som klart slår fast at det ikke er noen automatisk binding mellom det generelle omsetningskravet for registrering i merverdiavgiftsregistret og retten til å kunne motta produksjonstilskudd i jordbruket.

Disse medlemmer viser til at det er bred politisk enighet om å stimulere til aktiv næringsutvikling i jordbruket. For å få tempo i denne utviklingen er det nødvendig å sette i verk stimuleringsiltak, ikke bare knyttet til investeringer, men også til drift. Det er i både myndighetenes og jordbrukets interesse at en lykkes med å etablere et reelt marked for direkte salg av jordbruksprodukter.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti ber derfor Regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2004 å utrede/fremme forslag om at omsetning av egenproduserte jordbruksprodukter fra egen gard opp til 100 000 kroner fritas for omsetningsavgift og at merverdiavgiftssatsen settes lik 0.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen, i forbindelse med statsbudsjettet for 2004, om å fremme forslag om at omsetning av egenproduserte jordbruksprodukter fra egen gard opp til 100 000 kroner fritas for omsetningsavgift og at merverdiavgiftssatsen settes lik 0."

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til Stortingets vedtak om å flytte forvaltningsansvaret for de spesielle miljøtiltakene/områdetiltak og skogbruksmidlene over Landbrukets Utbyggingsfond til kommunene fra 1. januar 2004. Disse medlemmer vil presisere at dette er midler som er framforhandlet over en sentral næringsavtale. Disse medlemmer setter som en klar forutsetning at disse midlene skal nyttes til samme formål som tidligere, og at midlene skal gå direkte til jordbruket. Dette innebærer at jordbrukets organisasjoner må involveres i den kommunale forvaltningsprosessen både på strategisk nivå og i fordelingen av midler til konkrete tiltak. Disse medlemmer viser til utredningsarbeidet som har pågått i vinter mht. å utarbeide hensiktsmessige forvaltningsmodeller for disse midlene.

Disse medlemmer viser til at det i forhandlingene er oppnådd enighet mellom staten og jordbrukets organisasjoner om å etablere et sentralt miljøprogram med tilhørende virkemidler og regionale miljøprogrammer med en egen virkemiddelpakke.

Disse medlemmer er enige i forslaget om å etablere regionale miljøprogram for å øke effektiviteten i bruken av disse midlene. Disse medlemmer vil peke på at sjøl om flere ordninger nå fjernes som sjølstendige, rettighetsbaserte ordninger med gitte tildelingskriterier, så skal fortsatt disse ordningenes formål kunne føres videre innenfor rammen av en regional virkemiddelpakke.

Disse medlemmer viser til utredningsarbeidet som har vært utført for å konkretisere innholdet i miljøprogrammet. I rapporten er det bl.a. gitt en utførlig beskrivelse av hvordan disse midlene skal nyttes, hvordan de skal fordeles og hvordan næringsorganisasjonene skal involveres i dette arbeidet. Disse medlemmer slutter seg til rapportens konklusjoner på disse områdene.

Disse medlemmer viser til at prisutjevningsordningen for mjølk utgjør et svært viktig element innenfor markedsordningen for mjølk. Disse medlemmer viser videre til at det er svært viktig, både for jordbruket som sådan og ikke minst aktorene i mjølke markedet, at framdriften i utrednings- og utviklingsarbeidet med den nye prisutjevningsordningen pågår

uavbrutt, slik at den nye ordningen kan være operativ pr. 1. januar 2004.

Disse medlemmer viser til at satsinga på økologisk landbruk skjer gjennom utbetaling av tilskudd for areal og husdyr. I tillegg gjennomføres det utviklingsprosjekter i regi av ulike aktører i tråd med Handlingsplan for økologisk produksjon og omsetning som Statens Landbruksforvaltning har revidert i år.

Disse medlemmer mener at gjennom satsing på økologisk landbruk kan Norge få et effektivt verktøy for å oppfylle internasjonale forpliktelser ift. flere konvensjoner (biologisk mangfold, avrenning av næringsalter mv.). Bønder som driver økologisk er innovative og markedsorienterte entreprenører som viser vei inn i det nye landbruket med variert produksjon, småskalaforedling og samarbeid i lokalmiljøet. Økologene har også bidratt til revitalisering av landbrukssamvirket.

De nyoppnevnte forbrukerpanelene kan bli nyttige verktøy for å få mer forbrukerorientering i landbruket, men panelene bør ikke gis en førende rolle i utviklingen av økologisk landbruk før det er bygd opp kunnskap, holdninger og mål som gir forutsetninger for å medvirke til den nødvendige satsing på økologien som trengs ift. nasjonale og internasjonale utfordringer når det gjelder miljø og marked. Disse medlemmer er derfor overrasket over at rammen for utviklingstiltak er foreslått redusert til 38 mill. kroner.

Disse medlemmer vil understreke betydningen av at vi har et livskraftig landbruk, i størst mulig grad basert på bruk av lokale ressurser og med et særlig fokus på hensynet til å sikre trygg mat med helse- og miljøvennlige produksjonsmetoder.

Disse medlemmer ønsker å gi de som velger landbruk som levevei muligheter til å hente en inntekt som står i samsvar med arbeidsinnsatsen på bruket og det samfunnsansvar landbruket er pålagt. Disse medlemmer ønsker en variert bruksstruktur, for å ivareta både næringa og bygdekulturen, og er derfor negativ til det sterke fokuset på strukturomlegginger som har vært de senere årene. Statistiske opplysninger viser da også at nedgangen i sysselsetting i jordbruket har akselerert fra 1999 til 2003, hvor antall årsverk er blitt redusert med 3,9 pst. pr. år.

Disse medlemmer vil understreke at en variert bruksstruktur av et visst omfang er en nødvendig forutsetning for å oppfylle målet om å bevare hovedtrekkene i bosettingsmønsteret. Det vil være vanskelig å oppfylle dette målet dersom utviklingen i retning bruksnedlegging ikke bremses. Det forutsetter igjen en landbrukspolitikk som ivaretar alle brukstyper og bidrar til produksjon i alle deler av landet.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener mye av innretningen på statens tilbud øker presset på strukturomlegginger. Dette gjelder for eksempel hovedinnretningen der det sies at det skal tas større hensyn til bruk hvor jordbruksproduksjonen utgjør et viktig bidrag til inntekten og forslaget om sterk heving av kvotetak. Disse medlemmer finner det beklagelig

at Regjeringen har hevet konsesjonsgrensene for kraftfökreende produksjoner med om lag 50 pst.

Disse medlemmer viser til at forslag om å endre konsesjonsgrensene vil bli behandlet som egen sak til høsten.

Disse medlemmer er av den oppfatning at staten ikke har strukket seg langt nok i forhandlingene for å sikre et robust og livskraftig landbruk og er kritisk til den strukturomlegging som kombinasjonen av flere tiltak kan føre til. Disse medlemmer tar til etterretning at det er framforhandlet en avtale og at denne fra jordbrukets side vurderes som bedre enn det alternativ man kunne ha fått gjennom en ren stortingsbehandling av jordbruksoppjøret. Disse medlemmer vil på denne bakgrunn stemme for den avtale som er forhandlet fram.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet ser det som en sentral utfordring å sikre balanse i markedet. Overproduksjon av ulike landbruksprodukter har vært en sterkt medvirkende årsak til den lave lønnsomhetsutviklingen i landbruket. Dette medlem vil advare mot en politikk som kan bidra til ny overproduksjon. En slik politikk vil vanskeliggjøre forholdene for produsentene og på sikt føre til en helt annen struktur enn i dag.

Dette medlem vil påpeke at det er et behov for å investere i landbruket, ikke minst i tilknytting til generasjonsskifte i næringa, slik at nye brukere finner det attraktivt å ta over. Nye utøvere må få anledning til å vedlikeholde det produksjonsapparatet som gården utgjør. Dette medlem mener også det må gis økt støtte til investeringer for å oppfylle lover og forskrifter knyttet til jordbruksdrift, og til utvikling av alternative drifts- og inntektsmuligheter.

Inntektsutviklingen

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at den inngåtte avtalens ramme gir grunnlag for en inntektsøkning på årsbasis på 6 000 kroner i gjennomsnitt pr. årsverk, hvilket innebærer at den inngåtte avtalen ikke reduserer inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener lønnsomheten for den enkelte bonde må økes betydelig. Dette bør skje gjennom en kombinasjon av å øke produktprisene i markedet, gjennom endrede skatte- og avgiftsordninger for landbruket og gjennom å øke overføringene til landbruket.

Foredlings- og omsetningsledd

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til at Landbruksdepartementet ikke har funnet det forsvarlig å iverksette noen ny markedsordning i løpet av 2003. Iverksettelsen er utsatt til 2004.

Disse medlemmer forutsetter at ny markedsordning for melk iverksettes fra 1. januar 2004.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen iverksette ny markedsordning for melk senest 1. januar 2004."

Nærmere om avtalens ramme

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet ser positivt på at deler av de jordbruksrettede virkemidlene overføres til regionale miljøprogrammer der fylkeskommunen skal bli trukket inn i arbeidet med utforming av overordnede miljøprioriteringer i fylkene.

Disse medlemmer mener det må vies spesiell oppmerksomhet mot de fylkene som har stor andel seterdrift. Det er viktig å ha så romslige rammer at fylkene har mulighet for å sørge for at nivået på tilskuddene til seterdrift kan opprettholdes eller økes. Seterdrift er svært viktig for å opprettholde kulturlandskapskvaliteter i fjellområdene og for å ta vare på en gammel tradisjon som rommer mye kulturhistorie.

3. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen iverksette ny markedsordning for melk senest 1. januar 2004.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 2

Forslag til ny jordbruksavtale bifalles ikke.

Forslag 3

Eksisterende ordning med jordbruksavtale oppheves.

Forslag 4

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til jordbruksubsidier og andre statlige økonomiske tiltak overfor jordbruket i sammenheng med statsbudsjettet uten forutgående forhandlinger.

Forslag 5

Stortinget gir Regjeringen fullmakt til å disponere jordbruksubsidier for den resterende del av inneværende budsjettår med en ramme på 1 900 mill. kroner lavere enn det vedtatte budsjett på kap. 1150 - Til gjennomføring av jordbruksavtalen.

Forslag 6

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om oppheving av alle særregler for beskatning av landbruksnæringen slik at den likestilles med annen næringsvirksomhet.

Forslag 7

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om oppheving av omsetningsloven.

Forslag 8

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om avvikling av konsesjonsgrenser gitt i medhold av lov om ervervsmessig husdyrhold.

Forslag 9

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om en ordning med omsettelige produksjonskvoter for kumelk som ikke begrenses til fylkes- eller regionnivå, men gjøres landsomfattende.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 10

Stortinget ber Regjeringen, i forbindelse med statsbudsjettet for 2004, om å fremme forslag om at omsetning av egenproduserte jordbruksprodukter fra egen gard opp til 100 000 kroner fritas for omsetningsavgift og at merverdiavgiftssatsen settes lik 0.

4. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet.

Komiteen har forøvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k

I

I statsbudsjettet for 2003 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
Utgifter:			
1150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	
	50	Fondsavsetninger, økes med	76 000 000
		fra kr 661 500 000 til kr 737 500 000	
	70	Markedsregulering, kan overføres, reduseres med	10 000 000
		fra kr 246 500 000 til kr 236 500 000	
	73	Pristilskudd, overslagbevilgning, økes med	7 000 000
		fra kr 2 181 066 000 til kr 2 188 066 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner
	74	Direkte tilskudd, <i>kan overføres</i> , reduseres med ..... fra kr 6 744 385 000 til kr 6 718 385 000	26 000 000
	77	Utviklingstiltak reduseres med ..... fra kr 321 860 000 til kr 316 960 000	4 900 000
	78	Velferdsordninger, <i>kan overføres</i> , reduseres med ..... fra kr 1 573 854 000 til kr 1 553 754 000	20 100 000
Inntekter:			
4150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	
	70	Tilbakebetalt tilskudd til reguleringsanlegg, bevilges med	22 000 000

II

Stortinget gir Landbruksdepartementet fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til den inngåtte jordbruksavtalen, som er knyttet til bevilgninger i 2004.

Oslo, i næringskomiteen, den 16. juni 2003

Øystein Hedstrøm
fung. leder

Olaf Gjedrem
ordfører

